

Hvordan står det til med barns rettigheter i Norge?

Hva FNs barnekomité mener Norge bør gjøre for å oppfylle barns rettigheter

Utgiver: Redd Barna 2011 Prosjektleder: Lone Singstad Pålshaugen

Grafisk design: ...Terry Illustrasjon: Tomas Drefvelin

Støttet av: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

ISBN 978-82-7481-188-1

Takk til:

Voksne og barn fra Bakkehaugen ungdomsinstitusjon • Mandal Barne- og Ungdomsråd og Guro Wendelbo • Steinkjer barne- og ungdomsråd
Voksne og barn fra Støttesenter mot Incest • Barn og unge fra Sjøvegan videregående skole og Sjøvegan statlige mottak • Barn fra Ytre Arna mottak
og frivillige fra Bergen Aktiv, Redd Barna • Barn fra Barnas Spørretime 2010 • Elever og lærere fra Jeriko skole • Landforeningen for barnevernsbarn
Mandal Redd Barna • Grete Vandvik og Kaja Ebbing, rådgiver barns medvirkning, Redd Barna • Sanne Hofman, rettighetsrådgiver Redd Barna

Innholdsfortegnelse

Forord	4
Innledning	6
Litt informasjon om dette heftet	8
Hva FNs barnekomité er fornøyd med siden forrige rapportering:	9
De viktigste områdene hvor FNs barnekomité har tilbakemeldinger til Norge:	10
Systemer for gjennomføring av barns rettigheter	10
Kommentarer til noen av barnekonvensjonens viktigste prinsipper	12
Ikke-diskriminering	12
Barnets beste	14
Respekt for barnets meninger	15
Sivile rettigheter og friheter	16
Tankefrihet, samvittighetsfrihet og trosfrihet	16
Vern om privatliv	17
Oppfølging av FNs undersøkelse av vold mot barn	18
Familiemiljø og alternativ omsorg	20
Familiemiljø	20
Barn som ikke kan bo med familien sin	22
Overgrep og omsorgssvikt	23
Helse og god barndom	24
Helsetjenester	24
Unge menneskers helse	25
Psykisk helsevern	26
Skadelig tradisjonsbestemt praksis – tvangsekteskap, kjønnslemlestelse	27
Retten til en god nok levestandard	28
Utdanning, fritid og kulturelle aktiviteter	29
Spesielle beskyttelsestiltak	30
Flyktningbarn, asylsøkende barn som kommer til Norge med eller uten familie	30
Bortføring, salg og handel med barn	32
Seksuell utnytting og seksuelle overgrep	33
Behandling av barn som er i konflikt med loven	34
Beskyttelse av barn som har sett eller vært utsatt for forbrytelser	35
Barn som tilhører minoritetsgrupper eller urbefolkningsgrupper	35
Internasjonale avtaler	36
Oppfølging og spredning	36
Neste rapport	36
Barnekonvensjonen	38

Barnekonvensjonen er kalt barnas egen grunnlov. Den gir alle barn rett til å ha et godt liv. Barnekonvensjonen er vedtatt av FN, og de aller fleste land i verden, også Norge, har bestemt seg for å følge den.

FN følger nøye med på om landene gir barn de rettighetene de har krav på. De har en egen barnekomité som undersøker dette. Barnekomiteen har også studert Norges oppfølging av barnekonvensjonen. De har gitt oss anbefalinger om hva vi bør gjøre bedre.

Mange mener at anbefalingene til barnekomiteen er skrevet i et veldig vanskelig språk. Det er jeg enig i. Redd Barna har derfor påtatt seg å skrive om disse anbefalingene til et enklere språk. De har fått hjelp av ulike grupper barn til å gjøre språket mer barnevennlig.

Jeg håper at denne rapporten kan bidra til at barn og unge forstår mer av rettighetene sine og hvordan disse blir fulgt opp i praksis. Jeg håper også at voksne deltar i diskusjonen – lærere, foreldre og andre.

Jeg vil takke alle, både barn og voksne, som har bidratt til å lage denne rapporten for en veldig flott jobb!

Audun Lysbakken
Barne-, likestillings- og inkluderingsminister

Redd Barna arbeider for å styrke barns rettigheter i Norge og resten av verden. FNs barnekonvensjon er grunnlaget for alt vårt arbeid. Derfor er FNs barnekomité sine merknader et svært viktig verktøy for alle som arbeider for å oppfylle barns rettigheter. Dette verktøyet må også være tilgjengelig for barn for dere er de fremste ekspertene på hvordan det er å være barn i Norge i dag.

En av tilbakemeldingene fra barnekomiteen var at Norge må bli flinkere til å spre informasjon om merknadene til barn og unge. En barnevennlig versjon er en viktig del av dette arbeidet. God og lettlest informasjon er viktig for å kunne forstå og bry seg. Vi tror samtidig at denne versjonen også vil gjøre det enklere for mange voksne å få kunnskap om merknadene og engasjere seg i arbeidet for barns rettigheter.

Redd Barna har tatt på seg oppgaven å lage denne barnevennlige utgaven. Vi har fått hjelp av barn med forskjellige erfaringer fra ulike deler av landet. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har bidratt med økonomisk støtte. Vi ønsker å takke alle som har vært med og hjulpet oss.

Tove R. Wang
Generalsekretær i Redd Barna

Innledning

Den 20. november 1989 vedtok FNs generalforsamling FNs barnekonvensjon. Norge har forpliktet seg til å følge barnekonvensjonen, og har gjort den til en del av norsk lov. Det betyr at den norske staten må jobbe for at alle barn i Norge skal få oppfylt de rettighetene som står i barnekonvensjonen. Det er staten sitt ansvar å sørge for at barn får oppfylt sine rettigheter.

Hvert femte år må myndighetene i Norge lage en rapport som forteller hvordan de mener det står til med barns rettigheter i Norge. Denne rapporten sendes til FNs barnekomité. Norges fjerde rapport ble levert i 2008. I tillegg til denne leverte Norge rapporten "Barn og unge rapporterer til FN om rettighetene sine", som inneholder barn og unges egne erfaringer og meninger om hvordan det er å vokse opp i Norge.

Andre som er opptatt av barns rettigheter kan også lage rapporter som de sender til barnekomiteen. I forrige runde lagde **Barneombudet** og noen andre organisasjoner og forskningssentre egne rapporter. Under forrige rapporteringsprosess i 2009 kom dessuten ett av medlemmene i FNs barnekomité til Norge for å lytte til barn og unge her i landet.

I januar 2010 dro barneministeren som representant for norske myndigheter til Genève. Der skulle han møte FNs barnekomité og svare på spørsmål om hvordan Norge jobber for å oppfylle barns rettigheter. Dette var den fjerde gangen den norske staten rap-

porterte til barnekomiteen og møtte opp for å svare på spørsmål. Barnekomiteen stiller større krav til et rikt land som Norge enn et fattig land. Etterpå fikk Norge oversendt **merknadene**, det vil si tilbakemeldingene, fra FNs barnekomité. I merknadene sier barnekomiteen hva de mener norske myndigheter må gjøre enda mer av, eller bedre, for å oppfylle barns rettigheter. Merknadene forteller også hva barnekomiteen synes Norge har gjort bra siden forrige gang de rapporterte. Merknadene gjelder først og fremst barn i Norge, men barnekomiteen sier også at Norge har et ansvar for barns rettigheter i andre land når de samarbeider med disse landene.

Barneombudet er uavhengig og selvstendig og tilhører ikke noe politisk parti. Barneombudet er opprettet gjennom en egen lov. Barneombudets hovedoppgave er å følge med på hvordan barn har det i Norge, og jobbe for barns interesser.

Tilbakemeldingene fra FNs barnekomité kalles **merknader**, og er samlet i en rapport.

Hva er FNs barnekonvensjon?

Barnekonvensjonen er en internasjonal avtale om barns rettigheter. Nesten alle land i verden har forpliktet seg til å følge denne avtalen, også Norge. Den gir alle barn rettigheter, uten forskjellsbehandling. Alle som er under 18 år er barn. Målet med barnekonvensjonen er at alle barn skal få en trygg og god oppvekst.

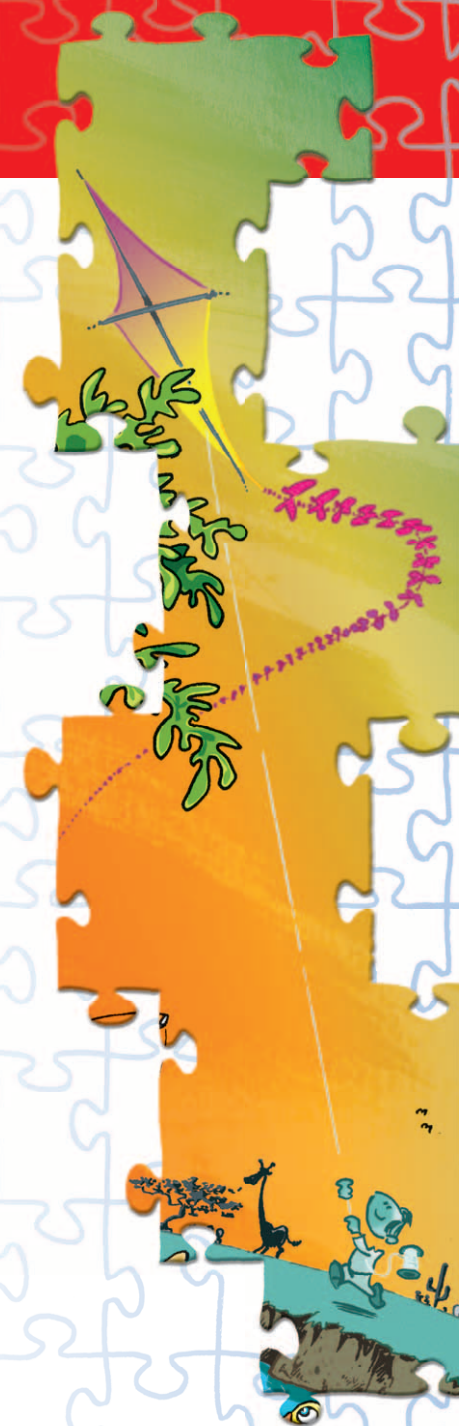
Hva er FNs barnekomité?

FNs barnekomité består av uavhengige eksperter fra ulike land. De er alle eksperter på barns rettigheter. Deres oppgave er å følge med på om landene som har undertegnet barnekonvensjonen oppfyller barnerettighetene. Hvert femte år må landene sende en rapport til FNs barnekomité. Der forteller de hvordan de jobber med barnekonvensjonen i sitt land. Etterpå går barnekomiteen gjennom rapportene, og stiller spørsmål til landene. Til slutt sender barnekomiteen sine tilbakemeldinger til landene om hva de synes er bra, og hva de synes landene må bli bedre på.

Hvem har ansvaret for å følge opp merknadene i Norge?

Det er myndighetene som har plikt til å sørge for at barnekonvensjonen blir fulgt i Norge, og at barn i Norge får oppfylt de rettighetene de har. Myndighetene har også plikt til å følge opp merknadene de får fra barnekomiteen. Det er regjeringen som har det øverste ansvaret, men de som bestemmer i kommunene og fylkeskommunene har også et ansvar for å oppfylle rettighetene til barn i sitt område. Når vi skriver at Norge skal gjøre noe, mener vi egentlig at det er de som bestemmer mest i Norge som skal gjøre noe. Dette vil ofte være de som sitter i regjeringen, men det kan også være de som styrer i kommunen eller i fylket. Å følge opp barnekonvensjonen og merknadene fra barnekomiteen handler både om å endre lover og regler, men også om å sørge for nok **ressurser** (penger eller mennesker) til å gi alle barn en god barndom.

Ressurser brukes i dette heftet om det som skal til for å løse en oppgave. Ressurser kan for eksempel være penger, flere mennesker til å gjøre en jobb og mer kunnskap til, og bedre opplæring av, de som skal gjøre jobben.

Litt informasjon om dette heftet

Dette er en barnevennlig versjon av tilbakemeldingene **FNs barnekomité** ga Norge på hvordan det står til med barns rettigheter i Norge. Målet med å skrive om teksten til et enklere språk er at fler – både de over og under 18 år – skal bli kjent med hva FN har sagt at Norge må bli bedre på, og hva FN er fornøyd med at Norge har gjort for at barn skal få oppfylt rettighetene som står i **barnekonvensjonen**.

Hva er en barnevennlig versjon?

At dette er en barnevennlig versjon betyr at vi prøver vi å fortelle hva FNs barnekomité har sagt på en måte som er enkel å forstå. Ofte har vi valgt ord som er lettere å kjenne igjen enn de ordene barnekomiteen har brukt i sine tilbakemeldinger til Norge. Noen av ordene fra originalteksten har vi allikevel valgt å beholde. Vi mener det er viktig å lære hva disse ordene betyr, selv om de kan være

vanskelige. Derfor har vi forklart disse ordene for deg her i heftet. Det som står med vanlig skrift er vår versjon av merknadene fra FNs barnekomité. Boksene og teksten med farger er tekst som vi har lagt til for å gjøre tilbakemeldingene lettere å forstå. Rød tekst er ekstratekst under overskrifter for å fortelle litt mer om hva overskriften betyr. I de oransje boksene er det skrevet forklaring på hva ord betyr. I de lilla boksene er det litt mer informasjon om det temaet som tilbakemeldingene handler om. De ordene vi har forklart står i uthvet skrift. Den stiplede linjen leder enten til en forklaring eller til et sidetall hvor forklaringen står. Der det handler om temaer som er spesielt vanskelige, har vi lagt inn en forklaring under selve overskriften.

Tilbakemeldingene fra barnekomiteen er ikke oversatt ordrett. Målet er å gi en oversikt over hva FNs barnekomité sa ifra om. For å få alle detaljene må man lese i originalversjonen. Vi har forsøkt å skrive i et språk som passer for barn og unge mellom 11 og 18 år.

Målet med heftet er at:

- Det skal være lettere for barn og unge å bli kjent med **merknadene** fra FNs barnekomité. Dette er første gang en barnevennlig versjon lages.
- Det skal bli lettere for de som jobber for barns rettigheter å bli kjent med hva barnekomiteen har sagt.

se side 7

se side 7

se side 6

Hva FNs barnekomité er fornøyd med siden forrige rapportering:

FNs barnekomité synes det er bra at Norge har laget eller endret lover som er viktige for barn.

Ett eksempel på dette er en ny barnehagelov. Norge har også forandret barnevernloven slik at **enslige mindreårige asylsøkerbarn** under 15 år skal bo-settes i **omsorgssentre** og at **barnevernet** skal ta vare på disse barna. Barnekomiteen er også fornøyd med at det har kommet en ny **utlendingslov** som tar bedre vare på barn enn det den gamle loven gjorde. Komiteen er glad for at Norge har bestemt seg for å følge FNs regler om å forhindre og straffe handel med mennesker, særlig kvinner og barn.

Dette er en kort oppsummering av lover som **FNs barnekomité** er fornøyd med. Mer informasjon om disse temaene, og ordforklaringer, finnes i kapitlene som følger.

se side 30

se side 21

se side 30

se side 7

Omsorgssenter: et sted hvor barn under 15 år kan bo når de har kommet til Norge uten foreldre og hvor voksne mennesker passer på dem, hjelper dem, og gir dem omsorg. Omsorgssentrene er en del av barnevernet.

De viktigste områdene hvor FNs barnekomité har tilbakemeldinger til Norge

Systemer for gjennomføring av barns rettigheter

(barnekonvensjonen artikkelene 4, 42 og 44 nr. 6)

Barnekomiteen er fornøyd med at:

- Norge jobber for å følge opp **merknadene** fra forrige gang Norge rapporterte.
- en ekspert har gått igjennom ulike norske lover for å se om de sier det samme som **barnekonvensjonen**.
- Staten gir mer penger til kommunene slik at flere kan jobbe for å gi barn et godt tilbud. Dette er det viktig å fortsette med.
- Staten sprer informasjon og lærer opp voksne som arbeider med barn.
- Norge jobber mye for barnrettigheter internasjonalt, slik at barn i andre land også får det bedre.

Barnekomiteen er misfornøyd med at:

- Norge lar ungdommer under 18 år som er dømt for lovbrudd, sitte i fengsel sammen med voksne. De ber Norge sikre at de under 18 år som må i fengsel, får være på steder hvor de er skilt fra voksne.
- det er store forskjeller på hvilke **tjenester og hjelpetilbud** barn får tilgang til i ulike deler av landet. Dette må det gjøres noe med. Barnekomiteen er bekymret for at de store forskjellene fra kommune til kommune går utover de mest sårbare gruppene av barn. Norge bør lage gode systemer for å følge med på om barn får sine rettigheter oppfylt uansett hvor i landet de bor.

se side 6

se side 7

Det finnes ulike måter barn og unge kan få hjelp og støtte der de bor. Dette blir kalt **tjenester og hjelpetilbud**. Eksempler på slike tilbud og tjenester kan for eksempel være helsestasjon for barn og ungdom, barnevernet, barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) og pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT).

- det ikke er sikkert at pengene som kommunene får av staten for å følge opp barns rettigheter, faktisk kommer barn til gode. Staten må sørge for at disse pengene blir brukt til at barna virkelig får det bedre.
- norske myndigheter ikke lar **Barneombudet** motta og følge opp klager fra barn. Å la Barneombudet følge opp klager kan være en god måte å gi barn øyeblikkelig hjelp, og klagen kan gi Norge mer kunnskap om hvilke problemer barn og unge har.
- de som jobber med barn ikke vet nok om barns rettigheter.
- det noen steder i Norge mangler mennesker og penger til å gi barn det de trenger.

se side 6

se side 7

se side 7

Barnekomiteen vil at Norge skal:

- bli enig med FN om å skille ungdommer under 18 år fra voksne når de er fengslet.
- fortsette å arbeide for at norske lover sier det samme som barnekonvensjonen. For eksempel må Norge lage nye lover eller endre gamle når det gjelder barns rett til å bli hørt i helsepørsmål, beskyttelse av barnets rett til privatliv og utnevning av **verger** for barn som er skilt fra foreldrene sine. På disse områdene mener **FNs barnekomité** at norske lover ikke sier det samme som barnekonvensjonen.
- sørge for at alle barn i Norge får oppfylt rettighetene sine, uansett hvor de bor i landet.
- sørge for at Barneombudet kan motta klager direkte fra barn, og for at ombudet har **ressurser** til å følge opp disse raskt og effektivt.
- gi alle som jobber med barn god opplæring i barns rettigheter. Det kan være barnehageansatte, helsearbeidere, sosialarbeidere og de som jobber med lov og rett. Det gjelder også andre som jobber i kommunene, og politikere.
- jobbe for at også andre land følger FN's barnekonvensjon når Norge samarbeider med disse landene.

Barn som kommer til Norge alene har rett til en støtteperson som sikrer barnets rettigheter. Slike støttepersoner kalles **verger**. De er veldig viktige fordi barn ofte ikke selv vet hvilke rettigheter de har.

Kommentarer til noen av barnekonvensjonens viktigste prinsipper

(barnekonvensjonen artiklene 2, 3, 6 og 12)

Barnekonvensjonen har 54 artikler som forteller om de ulike rettighetene barn har. Alle rettighetene er viktige, men fire av rettighetene er ekstra viktige. Disse kalles generelle prinsipper. Dette er retten til ikke-diskriminering (artikkel 2), retten til å si meningen sin og til å bli hørt (artikkel 12), retten til liv og utvikling (artikkel 6) og prinsippet om at myndighetene skal ta hensyn til hva som er best for barnet i alle saker som er viktige for barn (artikkel 3). Disse prinsippene skal alltid være med, også i oppfyllelsen av andre rettigheter. FNs barnekomité har sett på hvordan Norge oppfyller disse prinsippene. De sjekker om Norge bruker disse prinsippene slik de står i barnekonvensjonen.

Ikke-diskriminering

(barnekonvensjonen artikkel 2)

Diskriminering betyr at noen ikke får de samme mulighetene som andre. Diskriminering kan være at noen blir dårligere behandlet enn andre, uten at det finnes en god grunn til det. Det står i barnekonvensjonen at ingen skal diskrimineres uansett hvem de er, hvor de kommer fra eller hva de mener. Alle har de samme rettighetene.

Barnekomiteen er fornøyd med at:

- det kom en ny lov med forbud mot diskriminering i 2006, og at det videre ble laget en plan for å jobbe for at alle mennesker skal behandles likt, også de som kommer til Norge fra et annet land.
- det ble opprettet et likestillings- og diskrimineringsombud og en likestillings- og diskrimineringsnemnd i 2006.
- det blir debattert i Norge om man skal innføre en ny regel mot diskriminering av barn på grunn av alder i loven, og om barn skal kunne klage dersom de blir diskriminert på grunn av alderen sin.

Likestillings- og diskriminerings-

ombudet skal jobbe for likestilling og jobbe mot diskriminering som følge av for eksempel kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, seksuell orientering og alder. Ombudet jobber bare med aldersdiskriminering når det skjer i forbindelse med jobb. Om en person opplever at han eller hun ikke blir behandlet som andre, kan han/hun si ifra til ombudet. Ombudet kan også hjelpe til med å klage. Ombudet sier ifra om den mener at personen har vært diskriminert. På denne måten passer ombudet på at loven blir fulgt.

Likestillings- og diskrimineringsnemnda er en slags domstol som består av åtte personer. Hvis en som mener å ha blitt diskriminert er uenig i det som Likestillings- og diskrimineringsombudet har sagt, kan han eller hun klage til dem. Ombudet kan også sende saker videre til nemnda hvis noen som ombudet mener har brutt loven, likevel ikke gjør slik ombudet har sagt.

Barnekomiteen er misfornøyd med at:

- etniske minoritetsbarn og urbefolkningsbarn har følt seg dårlig behandlet, blant annet av andre barn.
- barn med nedsatt funksjonsevne opplever at deres rettigheter ikke blir respektert.

Barnekomiteen vil at Norge skal:

- gjøre mer for at barn fra minoritetsgrupper, urbefolkningsbarn og barn med nedsatt funksjonsevne ikke blir diskriminert. Staten må også gi informasjon til barn, allerede fra de er små, om at det ikke er lov å diskriminere barn.
- se om det er mulig å lage en regel i loven for å beskytte barn mot diskriminering på grunn av alder.
- skrive om hva slags planer de har laget for å sørge for at barn ikke blir diskriminert, i den neste rapporten sin.

Ordet **etnisk minoritet** brukes om folkegrupper som er i et mindretall i en befolkning, og som opprinnelig kommer fra et annet land. Også når et barn er født i Norge, men foreldrene kommer fra utlandet, sies det at barnet har en annen etnisitet enn norsk, og kan kalles etnisk minoritetsbarn. Når barn er født i Norge og begge eller en av foreldrene er født i Norge og har norsk statsborgerskap, kalles de etnisk norske barn.

Nasjonale minoriteter er grupper som har vært i Norge veldig lenge. Jøder, kvener, rom (sigøynere), romanifolket (tatere/de reisende) og skogfinner er nasjonale minoriteter i Norge. Selv om samer også er en minoritet i Norge, er denne gruppen **urfolk i Norge**. Urfolk er folkegrupper som bodde i landet før grensene fantes, men som har blitt en del av et annet land, for eksempel Norge.

Nedsatt funksjonsevne betyr for eksempel at en kroppsdel mangler eller er skadet, eller at det er noe barna ikke får til å gjøre med kroppen. Nedsatt funksjonsevne kan være at barna har problemer med å bevege seg, se, høre, snakke eller forstå. Det kan også være at barna har en allergi eller hjerte- eller lunge-sykdom, er psykisk utviklingshemmet eller har en psykisk sykdom. Det er ikke lov å diskriminere barn på grunn av nedsatt funksjonsevne. For at alle skal få sine rettigheter oppfylt, er det viktig at bygninger, steder osv. er laget slik at de passer for alle – også for dem som har nedsatt funksjonsevne. Men slik er det ikke alltid. For eksempel kan det være at en i rullestol ikke kommer seg til en etasje hvis det bare finnes trapp og ikke heis.

Barnets beste

(barnekonvensjonen artikkel 3)

De som bestemmer skal alltid tenke på hva som er best for barnet, og ta hensyn til det. Staten skal sikre at barn får nødvendig beskyttelse og omsorg slik at alle barn har det bra.

Barnekomiteen er fornøyd med at:

- Norge sier at de skal ta hensyn til hva som er best for barnet i saker som angår barn, og at dette også står i flere nye lover og regler som gjelder barn.

Barnekomiteen er misfornøyd med at:

- Norge ikke klarer å ta hensyn til barnets beste på alle områder. Det kan for eksempel skje når noen skal bestemme om et barn som har kommet hit skal få bli eller sendes tilbake til hjemlandet. Et annet eksempel er når barn opplever at foreldre flytter fra hverandre, og domstolene skal bestemme hvor barnet skal bo.
- de som bestemmer i slike saker ofte ikke kan nok om hva som er de beste løsningene for barnet, og de må derfor få bedre opplæring i dette.

Barnekomiteen vil at Norge skal:

- fortsette å jobbe for at de som bestemmer skal ta hensyn til hva som er barnets beste.
- tenke på hva som er barnets beste i alle saker hvor det skal bestemmes noe som angår et barn. Dette må det også stå i alle nye lover og regler som har innvirkning på barn. Det gjelder for eksempel når barn har det vanskelig i familien sin, når barn ikke kan bo hos foreldrene sine, og når barn opplever problemer fordi de kommer til Norge fra utlandet.
- lage informasjon om hvordan Norge skal sikre at barnets beste blir tatt hensyn til i saker som gjelder barn, og lære de som jobber med barn mer om hvordan de skal finne ut hva som er det beste for barnet eller barna.

Respekt for barnets meninger

(barnekonvensjonen artikkel 12)

Barn har rett til å si sin mening, og til å bli hørt.
Barnets mening skal tas på alvor.

Barnekomiteen er fornøyd med at:

- Norge har endret barneloven og barnevernloven, slik at aldersgrensen for å bli hørt i saker som er viktige for et barn er senket fra 12 til 7 år, og slik at også yngre barn kan bli hørt.
- norske myndigheter har startet et prosjekt der de gir barn som er 16 år og eldre lov til å stemme ved kommunevalg i 21 kommuner.

Barnekomiteen er misfornøyd med at:

- Norge ikke alltid er så flinke til å høre hva barn har å si på ordentlig, selv om det står i loven at de skal gjøre det. Det gjelder særlig når foreldrene flytter fra hverandre, eller når foreldrene ikke selv kan ta vare på barna sine, og det gjelder barn som kommer fra utlandet.
- barn ofte bare får lov til å si meningen sin om deler av en sak, i stedet for å kunne si meningen sin om hele saken.
- barn bare har rett til å si sin mening i saker som handler om deres egen helse etter at de har blitt 12 år.

Barnekomiteen vil at Norge skal:

- fortsette å arbeide for at alle barn, uansett alder, blir hørt i alle saker som er viktige for dem, og for at deres mening blir tatt ordentlig på alvor. Dette gjelder for eksempel saker som handler om hvem som skal ha ansvaret for et barn og hvor det skal bo etter at foreldrene har bestemt seg for å gå fra hverandre. Det gjelder også saker som handler om barn som kommer fra utlandet, og hvor staten skal bestemme om barnet skal sendes tilbake eller om det får lov å bli i Norge.
- jobbe mer for å styrke barns muligheter for å bli hørt og at det skjer på ordentlig – i familien, på skolen og ellers der hvor barn er. Barns synspunkter skal bli tatt på alvor i både lokal og nasjonal politikk.
- sørge for at prøveprosjektet med stemmerett for de som er 16 år og eldre også støttes og følges opp med opplæring i rettigheter. Norge må også samle erfaringer for å finne ut hva det betyr for barn og unge å ha stemmerett.

se side 21

Sivile rettigheter og friheter

(barnekonvensjonen artiklene 7, 8, 13-17 og 19, og artikkel 37 bokstav a)

Sivile rettigheter og friheter handler om hvilke områder av menneskers liv staten ikke kan blande seg inn i. Staten kan ikke ta livet ditt, torturere deg, blande seg inn i privatlivet ditt eller bestemme hva du skal tro på. Staten har for eksempel ikke lov til å skille deg fra foreldrene dine mot din vilje, unntatt når foreldrene dine ikke gir deg god nok omsorg, når de mishandler deg, eller på annen måte ikke tar godt nok vare på deg. Disse unntakene står i loven. Sivile rettigheter beskytter deg mot at staten bare gjør hva de har lyst til uten at de har lov til det.

Tankefrihet, samvittighetsfrihet og trosfrihet

(barnekonvensjonen artikkel 14)

Å respektere barns rett til å si hva de mener og tenke og tro hva de vil så lenge det ikke skader andre alvorlig.

Barnekomiteen er fornøyd med at:

- den loven som gjelder skolen har blitt forandret, slik at faget religion, livssyn og etikk skal gi elevene kunnskap om forskjellige måter å tenke på om de grunnleggende spørsmålene og utfordringene i livet.

Barnekomiteen er misfornøyd med at:

- Norge vet for lite om hvordan faget religion, livssyn og etikk faktisk læres bort på de ulike skolene.
- det sjelden undersøkes hvordan barn i **isolerte religiøse trossamfunn** har det på skolen, og om de lærer det som loven sier at de skal lære.

Barnekomiteen vil at Norge skal:

- undersøke på hvilken måte faget "Religion, livssyn og etikk" undervises, og hva slags støtte lærerne trenger for å kunne følge den nye loven.
- sjekke spesielt hvordan forholdene er for barn i isolerte religiøse trossamfunn, hvilken opplæring de får, og om opplæringen følger norsk lov.

I det som er kalt et **isolert religiøst trossamfunn** ønsker medlemmene å skjerme seg fra resten av samfunnet, fra de som ikke deler samme tro. Medlemmene tar ofte avstand fra regler og verdier som gjelder i resten av samfunnet. Barn som har vokst opp i et slikt samfunn har opplevd at det er forbudt å ha kontakt med barn og unge som ikke har samme tro, og at hele hverdagen, også fritiden, er dominert av religion. Noen av disse barna undervises også på egne skoler.

Vern om privatliv

(barnekonvensjonen artikkel 16)

Barn skal ikke utsettes for unødvendig eller ulovlig innblanding i sitt privatliv, i familien, i hjemmet eller i sin kontakt med andre. Med unødvendig menes det at det ikke er en god grunn til innblanding.

Barnekomiteen er misfornøyd med at:

- noen foreldre i Norge legger ut informasjon om barna sine som kan være til skade for barnas rett til privatliv. De er særlig bekymret for at noen foreldre gjør dette når det er konflikt om hvem som skal ha ansvaret for barnet, og om hvor det skal bo, etter at foreldrene har bestemt seg for å gå fra hverandre.

Barnekomiteen vil at Norge skal:

- gi **Datatilsynet** lov til å stoppe foreldre eller andre som legger ut informasjon om barn som ikke respekterer barnas rett til privatliv, og som ikke er til barnas beste.

Datatilsynet sin jobb er å passe på at personlige opplysninger ikke misbrukes. Datatilsynet er uavhengig.

Oppfølging av FNs undersøkelse av vold mot barn

(barnekonvensjon artikkel 19)

Undersøkelsen er laget som en del av FNs arbeid for å sørge for at barn skal beskyttes mot alle former for vold.

Barnekomiteen er fornøyd med at:

- Norge jobber med å følge opp FNs anbefalinger for å få slutt på alle former for vold mot barn.
- Norge har laget en handlingsplan for å bekjempe vold mot barn i hjemmet, og for å beskytte og hjelpe barn som har opplevd vold i hjemmet.
- Straffeloven er forandret slik at den også beskytter barn som ser og opplever at foreldre bruker vold mot hverandre.
- Barneloven er endret slik at all vold mot barn er forbudt, også lette klaps.
- Norge gir mye støtte til FNs spesialrepresentant for vold mot barn.

Barnekomiteen vil at Norge skal:

- sørge for at alle typer vold mot barn blir forbudt.
- arbeide mer for å forhindre at barn opplever vold.
- passe på å samarbeide med barn og organisasjoner i arbeidet mot vold, og passe på at barn blir lyttet til når staten skal bestemme hvordan de skal arbeide mot vold.
- jobbe mot vold, også internasjonalt.
- fortsette å støtte FN sitt arbeid mot vold, og støtte FNs generalsekretærs spesialrepresentant for vold mot barn.

Spesialrepresentanten for vold mot barn er den som jobber internasjonalt for FNs generalsekretær med å stoppe vold mot barn. FNs generalsekretær er den øverste sjefen for FN.

Familiemiljø og alternativ omsorg

(barnekonvensjonen artiklene 5 nr. 1 og 2, 9-11, 18, 19-21, 25, 27 nr. 4 og artikkel 39)

I Norge har foreldre rett og plikt til å sørge for en god oppvekst for barna sine. Hvis foreldrene ikke klarer å ta ansvar for barna sine, eller trenger hjelp til å ta vare på dem for kortere eller lengre perioder, kan de få hjelp av barnevernet. Barnevernet skal være en garanti for at barn som ikke får god nok omsorg og trygghet, eller gode muligheter til å utvikle seg, får hjelp. Tilbakemeldingene fra **FNs barnekomité** handler både om hvordan staten støtter familier, men også om hvordan den hjelper barn når foreldrene ikke tar sitt ansvar.

Familiemiljø

(barnekonvensjonen artiklene 5, 9, 10, 11 og 18
nr. 1 og 2)

se side 7

Barnekomiteen er fornøyd med at:

- Norge har bestemt at menn skal få lengre **permisjon** når de blir pappa. Permisjonen har økt til 10 uker.
- foreldre som er samboere (ikke gift) automatisk får felles ansvar for sine barn.
- Norge har blitt bedre på å gi foreldre hjelp og råd.

Barnekomiteen er misfornøyd med at:

- dommere og eksperter ikke har nok kunnskap om hva som er best for barnet når det er konflikt mellom foreldrene. Barn får heller ikke nok hjelp til å

Permisjon er fri fra jobb.

holde kontakten med begge foreldrene, når dette er til det beste for barnet.

- barns rett til å være sammen med foreldrene sine ikke tas nok hensyn til når en av foreldrene trues med å bli sendt ut av Norge.
- det ikke gjøres nok for at barn får holde kontakt med foreldrene sine når foreldrene er i fengsel.
- **barnevernet** må få lov av foreldrene før de kan hjelpe et barn hvis det ikke har skjedd noe veldig alvorlig. Dette kan føre til at barn som trenger hjelp ikke får det.

Barnekomiteen vil at Norge skal:

- gjøre enda mer for å hjelpe foreldre til å bli gode foreldre.
- styrke kunnskapen til alle voksne som jobber med barn. Da kan man finne de beste løsningene for barnet når en familie ikke lenger bor sammen, eller hjelpe en familie slik at de klarer å holde sammen. De voksne må hele tiden ta hensyn til hva som er best for barnet i disse situasjonene.
- hjelpe barn til å ha kontakt med begge foreldrene sine dersom de blir skilt eller separert.
- ta hensyn til barns rett til å være sammen med foreldrene når det er snakk om å utvise en av dem fra Norge.
- sørge for at barn som har en mor eller far i fengsel får se foreldrene ofte, og på et sted i fengselet hvor det er hyggelig å være.
- gi barn mulighet til å ta kontakt med barnevernet uavhengig av om foreldrene ønsker det, slik at foreldre som ikke vil ha kontakt med barnevernet ikke hindrer at barnet får hjelp.

Foreldre har ansvaret for å gi barna sine omsorg. Dersom foreldrene ikke klarer å ta vare på barna sine, kan **barnevernet** gi barn, unge og familier hjelp og støtte i vanskelige situasjoner. De kan gi råd, veiledning og sette i verk hjelpetiltak som støttekontakt, barnehageplass eller deltakelse i fritidsaktiviteter. Når hjelp og støtte i hjemmet ikke er nok fordi situasjonen er veldig vanskelig, kan foreldrene og barnet sammen med barnevernet frivillig bestemme at barnet skal bo et annet sted fordi familien er i en veldig vanskelig situasjon. Om foreldrene ikke er enige med barnevernet, kan barnevernet be fylkesnemnda, som er en slags domstol, bestemme om barnet skal bo utenfor hjemmet, for eksempel i fosterhjem eller på institusjon.

se side 22

Barn som ikke kan bo med familien sin

(barnekonvensjonen artiklene 9, 20, 21 og 25)

Barnekomiteen er fornøyd med at:

- Norge jobber for at barn som ikke kan bo hos foreldrene sine, blir plassert i fosterhjem i stedet for på institusjon.

Barnekomiteen er misfornøyd med at:

- det er flere barn enn før som må flytte fra familiene sine, selv om barnevernet har jobbet mye med å hjelpe familiene til å få det bedre slik at barna kan bli boende hjemme.
- ikke alle barn som bor i fosterhjem får en tilsynsfører, og at de som har denne jobben ikke alltid kan nok om hvordan de skal følge opp barna.
- ikke alle steder i Norge har god nok tilgang på ulike typer bosteder for barn som ikke kan bo hjemme, og at det noen ganger blir tilfeldig hvor barnet plasseres.
- barnevernet har for lite penger og mennesker til å kunne gjøre en god jobb med å støtte og ta vare på barn som ikke bor hjemme.

se side 21

se side 7

Barnekomiteen vil at Norge skal:

- gi barnevernet mer ressurser så det kan gjøre en god jobb både med å hjelpe barn til å få det bedre i familien sin, og med å lage gode løsninger dersom barnet må flytte hjemmefra.
- gi barn som må flytte fra familien god hjelp og støtte. Barnevernet må jevnlig sjekke om det er mulig for barnet å flytte tilbake til familien. De må støtte de ungdommene som ikke kan flytte tilbake til familien når de blir voksne, slik at de etter hvert kan stå på egne bein.
- følge reglene, som FN har laget, for hva slags hjelp barn bør få om de ikke kan bo hjemme hos foreldrene.

Fosterhjem er et privat hjem hvor fosterforeldre tar vare på et barn som for en kortere eller lengre periode ikke kan bo hos foreldrene sine. Fosterforeldre er voksne som tar vare på barn som ikke kan bo hos foreldrene sine. Fosterhjemmet skal være mest mulig likt et vanlig hjem.

Institusjon er et tilbud til barn som ikke kan bo hjemme eller i fosterhjem. Her bor flere barn sammen, og det er flere voksne som jobber med å ta vare på barna.

Tilsynsfører er en tillitsperson som barnet kan snakke med om hvordan hun/han har det i fosterhjemmet. Når et barn bor i et fosterhjem, har det rett på en egen tilsynsfører som skal passe på at barnet har det bra i fosterhjemmet. Barneverntjenesten finner tilsynsføreren, og barnet skal kunne mene noe om hvem som velges. Fosterforeldrene og foreldrene skal også vite hvem tilsynsføreren er.

Overgrep og omsorgssvikt

(barnekonvensjonen artiklene 19 og 39)

Et overgrep kan være flere ting. For eksempel kan det være at barn blir slått. Det heter fysisk vold eller overgrep. Når barn blir truet eller skremt, kalles det psykisk vold eller overgrep. Et overgrep kan også være at noen tar på, eller gjør noe med, et barns kropp på en måte som ikke er lov, for eksempel å ta barnet på tissen. Det kalles seksuelt overgrep. Det er også et overgrep å tvinge et barn til å gjøre noe slikt med sin egen eller en voksen sin kropp. Også når barn opplever vold mellom foreldre kalles det et overgrep. Det å bry seg om og ta vare på andre mennesker, kalles omsorg. Hvis barn ikke blir tatt godt nok vare på, er dette omsorgssvikt.

Barnekomiteen er fornøyd med at:

- myndighetene har laget mange handlingsplaner for hvordan man skal stoppe omsorgssvikt og overgrep mot barn.
- de som jobber med saker hvor de skal finne ut om barn har opplevd vold og overgrep, har lært hvordan de skal gjøre dette. De har lært at de må undersøke nøye om en forelder som er mistenkt for overgrep eller vold mot et barn, skal ha foreldreansvar for barnet eller ikke.

Barnekomiteen er misfornøyd med at:

- **barnevernkontorene** i noen deler av landet ikke har nok mennesker, penger og kunnskap til å finne ut hvilke barn som blir utsatt for vold, og hvordan de kan hjelpe dem.
- de som skal hjelpe barn ikke har nok kunnskap om hvordan de skal hjelpe familier fra forskjellige kulturer til å oppdra barn uten vold.
- **Alarmtelefonen** ikke er godt nok kjent blant barn.

Barnekomiteen vil at Norge skal:

- sørge for at alle barn og familiene deres får den hjelpen de trenger uansett hvor i landet de bor.
- sørge for at de som jobber med å hjelpe barn følger norsk lov, samtidig som de viser respekt for ulike kulturer når de gir hjelp.
- gi barn informasjon om alarmtelefonen og andre steder hvor de kan få hjelp.

Alarmtelefonen for Barn og Unge er opprettet som et prøveprosjekt i perioden juni 2009 og ut desember 2011. Det er en gratis nødtelefon for barn og unge.

Akkurat hva som har skjedd er ikke det viktigste. Telefonen er for deg som trenger noen å snakke med, kanskje fordi du er rådvill, redd eller fortvilet over noe som har skjedd med deg eller noen du kjenner, eller fordi du føler deg alene eller har en sorg.

Alarmtelefonen er åpen når barneverntjenestenes kontorer er stengt. I ukedager er den åpen fra kl. 15:00 om ettermiddagene og til kl. 08:00 neste morgen. I helgene er den åpen hele døgnet.

Telefonnummeret er 116 111.

se side 21

Helse og god barndom

(barnekonvensjonen artiklene 6 og 18 nr. 3, artiklene 23, 24, 26 og 27 nr. 1-3)

Helsestasjons- og skolehelsetjenesten er et tilbud til alle barn og unge, og til foreldrene deres. Her kan barn og unge få snakket med noen hvis de trenger å få hjelp og råd, de kan få gjennomført helseundersøkelser og få vaksiner. Tilbudet er delt opp til ulike grupper og etter alder: gravide, barn fra 0–5 år og skoleelever fra 6–20 år. Det finnes også egne helsestasjoner for ungdom. Disse tjenestene er viktige for at barn og unge skal ha en god helse. Barn kan snakke med en helsesøster om ting som har både med kroppen og med følelser å gjøre.

Helsetjenester

(barnekonvensjonen artiklene 6, 24 og 27 nr. 1-3)

I norsk lov står det at alle som bor i en kommune har rett på helsetjenester. Dette gjelder også for de som bor i kommunen en kort tid. Det står også i loven hva slags helsetilbud alle kommunene skal tilby, for eksempel **helsestasjon og skolehelsetjeneste**).

Barnekomiteen er fornøyd med at:

- Norge jobber for at barn og unge skal få sunne matvaner og få være mer i aktivitet.
- Norge jobber for at helsestasjoner og skolehelsetjenester skal tilby bedre tjenester.

Barnekomiteen er misfornøyd med at:

- kvaliteten på helsestasjons- og skolehelsetjenesten varierer fra kommune til kommune. Barnekomiteen har fått vite, blant annet fra barn, at det er stor forskjell på hvilke tjenester barn har tilgang på, og hvor gode de er.

Barnekomiteen vil at Norge skal:

- sørge for at barn har gode helsetjenester overalt i landet, også på skolene.

Unge menneskers helse

(barnekonvensjonen artikkelene 6, 24 og 33)

Barnekomiteen er fornøyd med at:

- myndighetene jobber for å hindre at barn får problemer med narkotika og alkohol.
- antall barn og unge med rusproblemer har gått litt ned de siste årene.

Barnekomiteen er misfornøyd med at:

- det fortsatt er mange barn og unge som har rusproblemer.
- det er for mange unge i Norge som dør av overdoser.

De fleste ungdommer bruker ikke narkotika. Det er ca. 85 % av de unge som ikke har prøvd narkotika, og dette tallet har holdt seg på samme nivå de siste årene. I 2006 var antall dødsfall som skyldtes overdoser 195. Selv om overdosedødsfallene er gått ned siden toppåret 2001 (338 dødsfall), er tallet fortsatt høyt. (Hentet fra Norges rapport til FN, nr 505)

Barnekomiteen vil at Norge skal:

- gjøre mer for å hindre misbruk av alkohol og narkotika blant unge.

Narkotika er forbudt for barn og voksne i Norge, og alkohol er forbudt for barn. Det er fordi det er skadelig, og vi kan bli avhengige. Avhengig vil si at vi ikke klarer å velge om vi skal slutte å bruke det.

Rusproblemer er problemer personer kan få med alkohol og narkotika.

Overdose er når en person har fått i seg så store mengder av et narkotisk stoff at de har fått en forgiftning. Dette er veldig alvorlig, og kan føre til at personen dør.

Psykisk helsevern

(barnekonvensjonen artiklene 6, 24 og 27 nr. 1-3)

Psykisk helse handler om tankene og følelsene våre, om hvordan vi har det. Absolutt alle har perioder i livet hvor ting er vanskeligere enn vanlig. Det er når problemene føles veldig store og tunge, og det er flere uker eller måneder hvor man ikke klarer eller orker å gjøre det man pleier, at det kalles et psykisk problem. Psykisk helsevern er den hjelpen man kan få for å takle disse tankene og følelsene. Psykisk helsevern kan for eksempel være rådgiver eller helsesøster på skolen, helsestasjon for ungdom, legen eller legevakten. I mange kommuner finnes det også annen hjelp.

Barnekomiteen er fornøyd med at:

- myndighetene jobber for å bedre tilbudet innen psykisk helsevern til barn og unge.

Barnekomiteen er misfornøyd med at:

- ventetiden for å få hjelp har blitt lengre.
- det gis mer og mer medisiner til barn med ADHD.

Barnekomiteen vil at Norge skal:

- forbedre arbeidet med barn og unges psykiske helse. Dette gjelder alle typer tilbud, både arbeid for å hindre at barn får problemer, behandling av vanlige problemer og behandling av de som har særlig alvorlige problemer og sykdommer/lidelser.
- øke antall personer som spesielt jobber med de barna som har store psykiske problemer og trenger mest hjelp.
- gi barn raskere hjelp.
- undersøke nøye den høye bruken av medisiner til barn med ADHD, og sørge for at foreldrene og lærerne til disse barna også kan velge å hjelpe barna på andre måter enn kun med medisiner.

Når noen har **ADHD**, betyr det at personen føler mye uro og synes det er vanskelig å rette oppmerksomheten mot én ting. Legene finner ut om noen har ADHD etter å ha undersøkt hvordan en person fungerer i hverdagen med ulike mennesker i ulike situasjoner, både på skolen og hjemme. Noen av disse problemene må ha startet før barnet er sju år, og ha vart i minst seks måneder. De som har ADHD må få den hjelpen som passer akkurat for dem. Det kan være medisiner, men barn skal også få tilbud om hjelp og støtte i skolen og hjemme. Foreldre kan også ha behov for hjelp og støtte.

Skadelig tradisjonsbestemt praksis – tvangsekteskap, kjønnslemlestelse

(barnekonvensjonen artiklene 6 og 24 nr. 3)

”Skadelig tradisjonsbestemt praksis” brukes om handlinger som er forbudt ved lov fordi de er skadelige for barn, men som noen allikevel utfører fordi de mener det er en **kulturell eller religiøs tradisjon** som må følges.

Barnekomiteen er fornøyd med at:

- Norge har jobbet mot **kjønnslemlestelse** av jenter og mot **tvangsekteskap**, og med at Norge jobber for å beskytte barn som kan stå i fare for å bli kjønnslemlestet eller giftet bort med tvang.

Barnekomiteen er misfornøyd med at:

- det har blitt flere barn som har blitt giftet bort mot sin vilje, og at ekteskap mellom **nære slektninger** har økt.
- Norge ikke har ordentlige systemer for å få oversikt over hvor mange barn som blir kjønnslemlestet.
- politiet mangler **ressurser** til å følge opp slike saker. De som jobber med kjønnslemlestelse og tvangsekteskap ikke samarbeider godt nok.

se side 7

Tvangsekteskap betyr at man blir tvunget til å gifte seg.

Barnekomiteen vil at Norge skal:

- styrke arbeidet for å beskytte barn mot kjønnslemlestelse, tvangsekteskap og ekteskap mellom nære slektninger.
- jobbe for at de som utsetter barn for tradisjonsbestemte handlinger som er forbudt skal straffes.
- samarbeide med lokale ledere og organisasjoner for å se hvordan tvangsekteskap og kjønnslemlestelse kan stoppes.
- prøve å finne ut mer om hvorfor kjønnslemlestelse og tvangsekteskap øker i Norge.
- jobbe internasjonalt for å stoppe skadelig tradisjonsbestemt praksis.

Kulturell tradisjon betyr at noe har vært vanlig et sted eller i et land mange generasjoner.

Religiøs tradisjon betyr at noe er vanlig i en religion.

Kjønnslemlestelse er en tradisjonsbestemt praksis hvor man endrer og fjerner ytre kjønnsdeler hos jenter. Det er stor variasjon i hvor mye som tas bort. Kjønnslemlestelse skjer oftest når jentene er i alderen 5-14 år, men noen ganger også når de er spedbarn. Kjønnslemlestelse kan skade jenters helse på en veldig alvorlig måte. Derfor er alle former for kjønnslemlestelse forbudt i Norge.

Med **nære slektninger** menes ofte søskenbarn.

Retten til en god nok levestandard

(barnekonvensjonen artiklene 6, 24, 26 og 27 nr. 1-3)

Levestandard er en måte å måle hvor godt eller dårlig det er å leve i et land, et område eller en familie. Dette måles ofte i hvor mye penger folk har, men det kan også måles i hvor mye utdanning folk har, hvordan de bor, og hvor mange folk som er i arbeid osv.

Barnekomiteen er fornøyd med at:

- det er større oppmerksomhet i Norge på hvordan man skal hjelpe barn som er fattige.

Barnekomiteen er misfornøyd med at:

- det ikke gjøres nok for å passe på utviklingen, helsen og utdanningen til barn som lever i fattigdom.
- det er stor forskjell på hvor mange fattige det er i ulike deler av landet. Det skyldes at den økonomiske støtten familiene kan få er forskjellig alt etter som hvor de bor.
- boligene som fattige familier får tilbud om å bo i, ofte ligger på steder hvor det ikke er godt for barn å bo og være.

Barnekomiteen vil at Norge skal:

- ta ekstra godt vare på barn som lever i fattigdom, og gi dem ekstra hjelp og støtte fra de er små. Gi ekstra hjelp på skolen om det trengs, og sikre at de får god og sunn mat, og at de får hjelp til å holde seg sunne og friske.
- jobbe for at kommunale boliger skal bli gode og trygge steder for barn.
- sørge for at alle fattige familier får den hjelpen de trenger, uansett hvor i landet de bor.

Kommunale boliger er hus eller leiligheter som kommunen leier ut til personer som ikke klarer å skaffe seg bolig, ofte på grunn av økonomiske problemer.

Barnefattigdom i Norge handler først og fremst om at barn mangler mulighet til å delta på lik linje med andre barn. Det kan handle om ikke å ha mulighet til noe de fleste andre barn har mulighet til, for eksempel å kunne delta på en aktivitet. Har familien dårlig råd kan barna lett falle utenfor viktige områder for lek, læring og utvikling.

Utdanning, fritid og kulturelle aktiviteter

(barnekonvensjonen artiklene 28, 29 og 31)

Barnekomiteen er fornøyd med at:

- Norge ønsker å sørge for at alle små barn skal få tilbud om barnehageplass av god kvalitet.
- myndighetene jobber mot mobbing i skole og barnehage.

Barnekomiteen er misfornøyd med at:

- det er for få barn med innvandrerbakgrunn som har barnehageplass, selv om det er satt av ekstra penger som skal gå til flyktningbarn som nettopp har kommet til Norge.
- noen kommuner ikke følger læreplanene i grunnleggende norsk og morsmål. Dette kan ødelegge skolegangen for barn.
- det er for mange ungdommer som ikke gjennomfører videregående skole.
- det er mye mobbing i skoler og barnehager.

Barnekomiteen vil at Norge skal:

- jobbe enda hardere for å gi informasjon til alle foreldre om hvor viktig det er at barn får opplæring fra de er små.
- gjøre enda mer for å gi alle barn en barnehageplass av god kvalitet, særlig innvandrerbarn og andre barn som har ekstra behov for støtte.
- gjøre mer for at kommunene skal sette i gang med de nye språklæreplanene slik at barn får skikkelig språkundervisning, både i morsmålet sitt og i grunnleggende norsk.
- jobbe enda hardere for at barn skal fullføre skolegangen, og spesielt hjelpe grupper av barn som ofte faller fra.
- gjøre mer for å hindre mobbing, og sørge for at barn får delta i arbeidet mot mobbing.

Spesielle beskyttelsestiltak

(barnekonvensjonen artiklene 22, 38, 39 og 40, artikkel 37 bokstav b og d og artiklene 30 og 32-36)

Noen barn i Norge kan ha ekstra behov for beskyttelse. Da Norge rapporterte til FN ble disse gruppene spesielt nevnt:

- Barn i nødssituasjoner – for eksempel barn på flukt.
- Barn i konflikt med loven.
- Barn som blir utsatt for vold og overgrep.
- Barn med minoritets- eller urbefolkningsbakgrunn.

se side 13

Enslige mindreårige asylsøkere er barn og unge under 18 år som kommer til Norge for å søke **asyl**, uten å ha følge av foreldre eller andre som har foreldreansvar for dem. De er en spesielt sårbar gruppe som har andre behov og andre rettigheter enn voksne asylsøkere. Utlendingsdirektoratet (UDI) har omsorgsansvaret for de mellom 15 og 18 år, mens barnevernet har ansvaret for de under 15 år.

Asyl betyr fristed for forfulgte. Mange mennesker i verden lever i krig og nød. De ønsker et sted der de kan leve i trygghet, og noen flykter til andre land i håp om et bedre liv. Meningen med asyl er at mennesker skal kunne flytte til et annet land, slik at de slipper å leve i frykt. Det er en menneskerettighet å kunne søke asyl i et annet land.

Flyktningbarn, asylsøkende barn som kommer til Norge med eller uten familie

(barnekonvensjonen artiklene 22, 35, 36, 38 og 39)

Barnekomiteen er fornøyd med at:

- Myndighetene ønsker å finne ut hvordan de skal prioritere sakene som gjelder enslige mindreårige asylsøkere.
- det har kommet en ny **utlendingslov** som sier at man skal ta hensyn til barnets beste når man bestemmer om et barn skal få bli i Norge, og at det nå kan bli litt lettere enn før for barn å få bli i Norge.

Utlendingsloven er en lov om hvordan man skal bestemme hvem som får komme fra utlandet til Norge for å bosette seg her. I januar 2010 kom en ny utlendingslov. Målet med loven er at det skal bli tydeligere hvem som har rett til beskyttelse. Den nye loven legger også større vekt på barns situasjon.

Barnekomiteen er misfornøyd med at:

- norske myndigheter ikke er grundige nok når de vurderer hvilke barn som er rammet av krig og væpnet konflikt. Det tar også for lang tid før det blir bestemt om et barn får bli i Norge eller ikke.
- verger ofte har for mye å gjøre, slik at de ikke klarer å ta seg av barna de har ansvar for.
- myndighetene vurderer å bruke tester for å bestemme hvor gamle flyktningbarn er, tester som verken er gode nok eller respekterer barna.

se side 11

Vurdering av om barn er rammet av krig og væpnet konflikt. Her vises det til at det for eksempel ikke brukes en egen undersøkelse for å finne ut om barn har opplevd grusomme ting på grunn av krigen, eller om de har vært barnesoldater. Om det oppdages at barn har opplevd grusomme ting, er det som oftest fordi barnet selv begynner å snakke om det, eller har alvorlige fysiske eller psykiske helseproblemer.

- flere enslige mindreårige asylsøkere har forsvunnet fra **asylmottak**.
- enslige mindreårige asylsøkere ikke får god nok oppfølging fra **barnevernet**.
- barnevernet bare har ansvar for enslige mindreårige under 15 år, som gjør at eldre barn får mindre hjelp.
- barn som har vært mange år i Norge kan bli sendt ut av landet. Dette skjer selv om barna har sterke bånd til Norge, og norske myndigheter har sagt at slike sterke bånd skal være en viktig grunn til å få lov til å bli i Norge.
- det er planer om å bygge omsorgs- og opplærings-sentre for enslige mindreårige asylsøkere i landene de kommer fra. Barnekomiteen er kritisk til dette fordi landene de har flyktet fra er land hvor det som oftest er krig og konflikt, og hvor Norge ikke kan garantere at de vil være trygge.

Barnekomiteen vil at Norge skal:

- gjøre en bedre jobb for å finne ut hvilke asylsøkerbarn som har vært offer for krig og konflikt.
- sørge for at asylsøkerbarn får hjelp til å komme seg videre etter det som har skjedd.
- sørge for at barna får hjelp til å bli en del av lokalsamfunnet og få venner og nettverk.
- gi barn verger så fort som mulig slik at de kan hjelpe barna med å forstå hva som skjer rundt dem, og gjøre det tydeligere for barna hva vergen kan hjelpe dem med.
- sørge for at det tar kortere tid for barna å få svar på om de kan bli i Norge eller ikke.
- sørge for bedre, sikrere og barnevennlige tester for å finne ut av et barns alder.
- la barnevernet få ansvar også for enslige mindreårige asylsøkere som er 15, 16 og 17 år gamle.

- sørge for at barna 15 – 17 år blir godt tatt vare på og får støtte mens de er i Norge.
- passe på at barn ikke forsvinner, og at de ikke blir utsatt for mennesker som utnytter dem.
- sette i gang etterforskning for å finne ut hva som har skjedd når barn forsvinner, og prøve å finne barn som blir holdt skjult.
- unngå å sende barn tilbake til de utrygge stedene de har flyktet fra. Hvis de en gang kan reise tilbake til stedet de forlot fordi det har blitt fredeligere der, må Norge sørge for at barna får støtte og opplæring som de kan trenge.
- sørge for at det alltid blir tatt hensyn til barnets beste og til barnets tilknytning til Norge når det skal vurderes om barnet får bli.
- følge reglene FNs barnekomité har laget om hvordan en skal behandle enslige mindreårige asylsøkere.

Når en person eller familie har søkt om asyl, får de tilbud om å bo på **asylmottak**. Der får de også mat og klær og litt lommepenger. Asylsøkere som har egne penger til mat og hus, kan selv finne seg et sted å bo. Barn som har kommet alene til Norge som asylsøkere, får bo i egne mottak for barn eller ungdom.

se side 7

se side 21

Når en person kommer til Norge uten foreldre og sier at han eller hun er under 18 år, så sjekker myndighetene alder for å sikre at dette stemmer. Er du under 18 så skal du få asylsøknaden vurdert som et barn, og få den beskyttelsen som barn har krav på i følge **barnekonvensjonen**. Det kan være vanskelig å finne ut hvor gammel en person er hvis han eller hun ikke har pass og fødselsattest, noe personer fra krigsområder ofte ikke har. For å finne ut mer om personens alder bruker myndighetene **tester** som å ta røntgen av hendene, og av røttene på tennene. Norge tenkte på, men har ikke gjennomført, å ta i bruk en test som innebærer at en lege undersøker kjønnsorganene til disse barna. **FNs barnekomité** er veldig kritisk til at leger skal undersøke barn fysisk for å kunne bestemme alderen deres. De mener at Norge ikke bør bruke en slik metode.

Bortføring, salg og handel med barn

(barnekonvensjonen artiklene 35 og 39)

Menneskehandel er organisert handel hvor det man selger og kjøper er mennesker. Dette skjer også med barn. Det kan skje i landet barna bor i, eller ved at de blir sendt fra ett land til et annet. Personer som driver med menneskehandel gjør det for å tjene penger. Barna blir utnyttet på ulike måter:

- De tvinges til å selge sex.
- De tvinges til å gjøre tvangsarbeid eller tvangstjenester, f.eks. tigging.
- De tvinges til å delta i krig i et fremmed land.
- De tvinges til å få fjernet kroppsdeler som så blir solgt.

Barnekomiteen er fornøyd med at:

- straffeloven har blitt tydeligere på at det ikke er lov til å presse eller lure noen til å tigge.
- Norge jobber for å skape et godt samarbeid blant de som arbeider med å hjelpe og beskytte barn som har blitt offer for menneskehandel.

Barnekomiteen er misfornøyd med at:

- det er lite informasjon om barn som er offer for menneskehandel.
- voksne som utnytter barn på denne måten sjelden blir arrestert og straffet for det.

Barnekomiteen vil at Norge skal:

- gå nøye igjennom hva norske myndigheter har fått til så langt, og fortsette arbeidet.
- ta ansvar for barn som er offer for menneskehandel, og sørge for at de som jobber for å få slutt på dette får nok penger og personer til å gjøre jobben godt.
- lage gode systemer for å finne de barna som er utsatt for menneskehandel.
- bruke lovene til å straffe de som bortfører og selger mennesker.
- sørge for at barna som er ofre møter voksne med god kunnskap som kan hjelpe dem videre.

Seksuell utnytting og seksuelle overgrep

(barnekonvensjonen artiklene 34 og 39)

Barnekomiteen er fornøyd med at:

- det har kommet nye regler og endringer i straffeloven om seksuell utnytting og overgrep mot barn.
- det er laget en plan for hvordan Norge skal jobbe for å hindre at barn utsettes for seksuelle og fysiske overgrep.
- Norge har undersøkt hvor mange barn som er offer for blant annet seksuell utnytting og overgrep.
- det har blitt opprettet **barnehus** som skal hjelpe barn som er offer for overgrep, også seksuelle overgrep.

Barnekomiteen er misfornøyd med at:

- voksne har dårlig kunnskap om hva de skal gjøre når de oppdager seksuell utnytting og seksuelle overgrep.
- det går lang tid fra en sak blir anmeldt til politiet, før politiet begynner å undersøke hva som har skjedd. Dette skjer selv om loven sier at barna skal **avhøres** innen to uker etter anmeldelse.

Barnekomiteen vil at Norge skal:

- gjøre mer for at barn ikke skal oppleve seksuelle overgrep.
- gjøre mer for å hjelpe de barna som har vært offer for seksuelle overgrep.
- opprette flere barnehus i alle fylker, ansette nok voksne og sette av nok penger slik at de som jobber på barnehusene kan gjøre en god jobb med å hjelpe barn.
- gi barn god hjelp så fort som mulig.
- sørge for at de som skal jobbe med barn lærer om temaet seksuell utnytting og overgrep i utdanningen sin.
- følge loven om at politiet skal begynne å undersøke saken innen to uker etter at saken er anmeldt.

Når politiet har fått beskjed om at et barn har blitt utsatt for vold eller overgrep, skal de snakke med barnet for å høre dets historie om hva som har skjedd. Dette kalles et **politiavhør** eller et **dommeravhør**. Det er en mann eller dame fra politiet som snakker med barnet, men i et annet rom hører noen andre mennesker på samtalen, blant annet en dommer. Derfor kalles det også dommeravhør. Disse personene passer på hva som blir sagt, og på at politiet gjør jobben sin riktig. De passer også på at barnet blir godt tatt vare på mens det snakker med politiet.

Barnehusene er for barn som har vært utsatt for seksuelle overgrep, for vold eller som har sett eller hørt vold i familien. Barnehusene gir råd til andre voksne som jobber med å hjelpe barn som har vært utsatt for vold og overgrep. Barnehusene er ikke et sted hvor barn bor, men tanken er at barna kan komme til et sted hvor de kan møte de voksne som skal hjelpe dem – både dommere, leger og andre som barna kan snakke med. Saken må være anmeldt til politiet først.

Behandling av barn som er i konflikt med loven

(barnekonvensjonen artiklene 37, 39 og 40)

Disse **merknadene** handler om hvilke rettigheter barn har, og hvordan barn skal behandles når de bryter loven eller må i fengsel.

Barnekomiteen er fornøyd med at:

- det er få barn under 18 år som sitter i fengsel i Norge.
- barn som er under 18 år blir tatt ekstra godt vare på av de som jobber i fengselet, for at de ikke skal bli skadet av at de sitter i fengsel.

Barnekomiteen er misfornøyd med at:

- det har vært en økning i antall barn som sitter i fengsel.
- barn sitter i fengsel sammen med voksne.
- fengselet der barn sitter ikke alltid er barnevennlig.
- ikke alle som jobber i fengsel har lært om hvordan de skal behandle barn som sitter i fengsel.
- Norge mangler informasjon om hva som skjer med barn under 15 år når de har gjort noe ulovlig.

Barnekomiteen vil at Norge skal:

- følge **FNs barnekonvensjon** og andre regler som FN har vedtatt, slik at det tas hensyn til hva som er det beste for barnet når et barn har brutt loven.
- prøve å finne andre løsninger enn fengsel for barn som har brutt loven. Dersom myndighetene ikke finner noen annen løsning og barnet må i fengsel, skal dette være for en så kort periode som mulig.
- sikre rettighetene til barnet også hvis det blir satt i fengsel.
- sikre at barn ikke sitter i fengsel sammen med voksne, verken før eller etter en rettssak.
- sørge for at alle som jobber med barn som blir mistenkt for å ha brutt loven, får god opplæring om hvordan barn skal behandles.
- sikre at barn som er i fengsel får bruke tiden til å gå på skole, får den hjelp de trenger for å få orden på livet, og får opplæring som kan hjelpe dem inn i arbeidslivet.
- sørge for at barn som er under 15 år og bryter loven, får hjelp av fagpersoner som kan hjelpe dem på rett vei i stedet for å bli sendt til politiet eller i retten.

se side 6

se side 7

Beskyttelse av barn som har sett eller vært utsatt for forbrytelser

(barnekonvensjonen artikkel 37 bokstav a, artiklene 32-36 og 39)

Barnekomiteen vil at Norge skal:

- lage lover og regler som beskytter barn som har sett eller selv vært utsatt for forbrytelser som vold i hjemmet, overgrep, bortføring, menneskehandel eller seksuell utnytting. Lovene skal følge FNs regler for hvordan barn skal behandles i disse tilfellene.

Barn som tilhører minoritetsgrupper eller urbefolkningsgrupper

(barnekonvensjonen artikkel 30)

Barnekomiteen er fornøyd med at:

- myndighetene jobber for å sikre rettighetene til minoritetsbarn og urbefolkningsbarn, og jobber for at alle skal få like muligheter og ikke bli diskriminert.
- staten vil oppfordre massemedia (tv, radio, aviser) til å ta spesielt hensyn til barn som snakker samisk.

se side 13

Barnekomiteen er misfornøyd med at:

- barn fra etniske minoriteter ikke får like god hjelp av barnevernet som norske barn.
- 10 % av barn med innvandrerbakgrunn har opplevd trusler eller vold på grunn av bakgrunnen sin.
- gutter med minoritetsbakgrunn oftere opplever mobbing enn andre barn.

Barnekomiteen vil at Norge skal:

- gjøre så mye som mulig for å sikre at minoritetsbarn og barn fra urbefolkningsgrupper får oppfylt sine rettigheter på lik linje med etnisk norske barn. De skal også beskyttes mot fordommer og vold.

Internasjonale avtaler

Barnekomiteen vil at Norge skal:

- slutte seg til andre internasjonale avtaler som også er viktige for å oppfylle barns rettigheter, og forplikte seg til å følge disse. Det finnes noen avtaler som Norge ennå ikke har sluttet seg til. Dette er for eksempel en internasjonal avtale om hvilke rettigheter familier har når de kommer fra utlandet for å jobbe i Norge. En annen avtale som Norge ennå ikke har sluttet seg til handler om rettigheter til mennesker med **nedsatt funksjonsevne**.

Oppfølging og spredning

Barnekomiteen ber Norge:

- ta ansvar for at det blir gjort noe med **merknadene** fra FNs barnekomité.
- sørge for at Stortinget, departementer, Høyesterett, kommuner og fylkeskommuner blir kjent med merknadene, slik at de kan bruke de i arbeid for barns rettigheter.
- spre merknadene og gjøre dem kjent for alle i Norge på landets språk, blant annet ved å spre dem via internett til organisasjoner, ungdomsorganisasjoner, ulike yrkesgrupper og til barn. Dette skal gjøres for å spre kunnskap og skape debatt om:
 - **barnekonvensjonen**
 - hvordan myndighetene jobber for å oppfylle barns rettigheter
 - hvordan FN følger med på om myndighetene gjør jobben sin

Neste rapport

Norge skal sende sin neste rapport til **FNs barnekomité** innen 6. oktober 2016.

se side 13

se side 7

se side 6

se side 7

B a r n e k o n v e n s j o n e n

Artikkel 1 og 2 Alle barn under 18 år

Alle mennesker under 18 år regnes som barn.

Alle barn har de samme rettighetene.

Artikkel 3 Til barnets beste

Alle tiltak som angår barn, skal ta hensyn til barnets beste.

Artikkel 4 Statens ansvar

Staten har ansvaret for at alle barn får sine rettigheter oppfylt.

Artikkel 5 og 18 Foreldreansvaret

Foreldrene har hovedansvaret for å oppdra barn.

Artikkel 6 Rett til liv

Alle barn har rett til å vokse opp.

Artikkel 7 og 8 Identitet

Alle barn har rett til et navn og en nasjonalitet, og de har rett til å beholde disse.

Artikkel 9 Holde familien sammen

Ingen barn skal skilles fra foreldrene sine mot sin vilje hvis det ikke er til barnets beste.

Artikkel 10 og 22 Føre familier sammen

Alle flyktningbarn skal gis beskyttelse, humanitær hjelp og hjelp til å komme sammen med familien sin igjen.

Artikkel 11 Ulovlig bortføring og tilbakehold

Ingen barn skal tas ulovlig ut av et land eller hindres fra å reise tilbake.

Artikkel 12 Å si sin mening

Alle barn har rett til å si sin mening og til å bli hørt i saker som angår dem.

Artikkel 13 og 17 Ytringsfrihet, få og gi informasjon

Alle barn har rett til ytringsfrihet.

Barn har rett til å søke etter, motta og gi informasjon.

Staten skal beskytte barn mot skadelig informasjon.

Artikkel 14 og 15 Frihet til å tenke, tro og delta

Alle barn har rett til å tenke og tro på det de selv ønsker.

Barn har rett til å delta i organisasjoner.

Artikkel 16 Privatliv

Alle barn har rett til privatliv.

Artikkel 19 Beskyttelse mot misbruk

Staten skal beskytte alle barn mot fysisk eller psykisk mishandling, forsømmelse eller utnytting fra foreldre og andre omsorgspersoner.

Artikkel 20 Barn uten familie

Alle barn uten familie har rett til beskyttelse og omsorg.

Artikkel 21 Adopsjon

Adopsjon av barn skal foregå slik loven bestemmer og være til barnets beste.

- Redd Barnas forenklede utgave

Artikkel 23 Funksjonshemmede barn

Alle barn med funksjonshemninger har rett til et godt liv, og de har krav på spesiell støtte.

Artikkel 24 Helse

Alle syke barn har rett til den beste medisinske behandling staten kan gi.

Artikkel 25 Barn under offentlig omsorg

Alle barn på sykehus, barnehem og andre institusjoner har krav på at det følges nøye med på hvordan de har det.

Artikkel 26 Sosialtjenester

Foreldre skal gi barn økonomisk trygghet, og staten skal hjelpe foreldrene med dette når det er nødvendig.

Artikkel 28 og 29 Utdanning

Alle barn har rett til utdanning som gir dem mulighet for utvikling.

Artikkel 30 Minoriteter og urbefolkning

Alle minoritetsbarn har rett til å snakke sitt eget språk, ha sin egen kultur og sin egen tro.

Artikkel 31 Lek og fritid

Alle barn har rett til hvile, fritid og lek.

Artikkel 32 Barnearbeid

Alle barn skal beskyttes mot økonomisk utbytting. Arbeid skal ikke svekke barnets mulighet til å gå på skole eller utvikle seg.

Artikkel 33 Narkotika og rus

Alle barn skal beskyttes mot ulovlig bruk, salg og produksjon av narkotiske stoffer.

Artikkel 34, 35 og 36 Utnytting

Alle barn skal beskyttes mot alle former for utnytting (for eksempel seksuelt misbruk, bortføring og menneskehandel).

Artikkel 37 Fengsel og tortur

Alle barn skal beskyttes mot tortur og umenneskelig behandling.

Artikkel 38 Barn i krig

Alle barn under 15 år skal beskyttes mot å bli vervet som soldater eller å delta i krig. (I noen land er aldersgrensen 18 år.)

Artikkel 39 Hjelp til å få det bra igjen

Alle barn som er blitt misbrukt, utnyttet eller forsømt skal få hjelp til å få det bra igjen.

Artikkel 40 Beskyttelse ved lovbrudd

Alle barn som er anklaget eller dømt for lovbrudd, har rett til en behandling som sikrer deres verdighet og fremmer deres respekt for menneskerettighetene.

Artikkel 41 Når andre lover er bedre

Barnekonvensjonen gjelder ikke hvis andre nasjonale eller internasjonale lover sikrer barnet på en bedre måte.

Artikkel 42 Få vite om barns rettigheter

Staten skal sørge for at barn og voksne blir kjent med Barnekonvensjonen.

Dette er en barnevennlig versjon av tilbakemeldingene FNs barnekomité ga Norge på hvordan det står til med barns rettigheter i Norge.

Målet med å skrive om teksten til et enklere språk er at flere – både de over og under 18 år – skal bli kjent med hva FN har sagt at Norge må bli bedre på, og hva FN er fornøyd med at Norge har gjort for at barn skal få oppfylt rettighetene som står i barnekonvensjonen.